Synode van 1586 zijn weggeraakt; en of onze vaderen eerst na 1572 begonnen zijn Calvinistisch te worden. De behandeling dezer vragen hangt zeker met de quaestie van de vaststelling onzer Liturgie niet rechtstreeks samen. Maar zij was toch hier niet misplaatst. En zij draagt er ongetwijfeld toe bij, om de belangrijkheid dezer studie te verhoogen.

F. L. RUTGERS.

Ds. Littooy.

Onder het motto „Eer is teer" zendt Ds. Littooy ons de volgende verdediging van zijn houding op de Provinciale Synode in Zeeland, die wij ons haasten onder de oogen onzer lezers te brengen:

„EER IS TEER." (Dr. A. K.).

Mijnheer de Redacteur!

Met het oog op hetgeen gij de verledene week, onder „*Trouw*," in uw veelgelezen blad over mij geschreven hebt, vergunt gij mij zeker een enkel woord van toelichting en verweer.

Ik toch ben mij niet bewust ontrouw te zijn geweest aan een eenmaal gegeven woord.

't Is mij heelemaal onbekend, dat wij — *dus ook de ondergeteekende* — ons verbonden hebben tot op de Gen. Synode aan het concept.

Om den schijn tegen te gaan, alsof ik daar *nu* eerst mee kwam, kan ik, gelukkig, zeggen: niet nu pas spreek ik dit uit; maar vóór maanden — dus vóór ik den loop der dingen wist — zeide ik het Prov. Bavinck en Ds. Bos, op eene wandeling te Utrecht.

'k Weet alleen, dat ik mij zonder eenige animo en zonder eenige goede verwachting, maar om niet in den weg te staan, bij 't begin, en nog weer ten slotte, gegeven heb, *zoolang het niet bleek, dat een tal van kerken zich houden wilden aan hetgeen bij de vereeniging overeengekomen is.*

Nu is het mogelijk, dat tot op de Gen. Synode het woord door de broederen gegeven is, terwijl ik afwezig was. De laatste morgen toch was er haast. Velen wilden naar huis. Ik *moest* 's avonds thuis zijn. Om bij den afloop der vergadering klaar te zijn en den trein te halen, moest ik nu en dan naar mijn kamer en naar de restauratie-zaal. Wellicht is middelerwijl die afspraak gemaakt; maar ik heb daarvoor mijne stem noch mijn woord gegeven. Dit weet ik, dat ik, met mijn overjas aan en de kraag om, de rondvraag bijwoonde, inzake de onderteekening. Doch bindende bepalingen, zonder persoonlijke toestemming, werden er uit den aard der zaak door en in den broederkring niet gemaakt.

Voorts weet ik, dat door mij van 't eerst tot 't laatst, ja herhaalde malen, gezegd is: wanneer tal van kerken uit de actie van '34, niet willen meegaan, zijn wij, krachtens hetgeen bij de vereeniging overeengekomen is, zedelijk gehouden om niet voort te gaan. Bij stemmenmeerderheid mogen wij in dezen niet beslisten.

Zooals ieder weten, ja lezen kan, was dat van meetaf mijne overtuiging.

't Was mij tot vreugde en gerustheid, dat Dr. A. Kuyper Sr. die overtuiging deelde en haar meer dan eens in het publiek uitsprak. Geheel dienovereenkomstig nu verbond ik mij vrijwillig en sprak het meer dan eens in den broederkring te Utrecht uit, dat ik mij aan 't compromis zou houden, *totdat het mij bleek, dat zele kerken* zich hielden aan de voorwaarden, bij de huwelijks-vereeniging aangegaan.

Alleen om de herinnering te vergemakkelijken, dat ik alzoo gesproken en mij verbonden heb, deel ik hier mede, dat door mij in een onzer samenkomsten te Utrecht gezegd is, dat niet alleen Dr. Kuyper Sr., maar ook Dr. Wagenaar op zijn studeerkamer voor Ds. Bouma en mij uitgesproken heeft, dat wanneer een tal van kerken dien weg niet op willen, maar zich willen houden aan het accoord ten dezen in '92 aangegaan, wij zedelijk verplicht zijn, ons daarbij neer te leggen. Dr. Wagenaar was in die samenkomst tegenwoordig.

Welnu, daaraan heb ik mij gehouden.

Zoolang de kerken zich niet hadden uitgesproken, heb ik mij stilgehouden.

Op den Kerkeraad en op de Classis stemde ik voor het voorstel met de amendementen daarop ingediend.

En *niet* toen afzonderlijke personen, zooals die te Utrecht onder leiding van Prof. Noordtzij en Prof. Lindeboom, samen kwamen, maar *eerst*, nadat de kerken in classes vergaderd, bij meerderheid of groote meerderheid van stemmen zich in de provinciën Groningen, Overijsel, Noord-Brabant en Zeeland *tegen* het compromis van de 25 broederen hadden verklaard, en de rechten in '92 bedongen en verkregen, wilden gehandhaafd zien, was voor mij de tijd gekomen, om, zooals ik altijd en overal gezegd had, niet langer voor ons compromis te ijveren en te stemmen, maar mij te scharen aan hare zijde.

Vóór ik dit deed, de 25 onderteekenaren van het compromis, zooals gij schrijft, saâm te roepen, was niet mijn recht en zou tot niets hebben geleid; omdat de classes zich hadden uitgesproken; daarenboven deed ik slechts wat ik altijd en overal gezegd heb, dat ik, in dat geval, doen zou. Er was dus recht, reden noch plicht om dat te doen.

En wat nu onze classis aangaat, het lag op de door mij afgebakende lijn, om, wijl ik toen nog niet wist wat tal van kerken zouden willen, mee te werken 't voorstel, geamendeerd, aangenomen te zien.

Doch wat op mijn lijn lag, wist de classis, omreden het door mij onverholen en breedvoerig uiteengezet is.

Ter herinnering wijs ik er nu slechts op, dat door mij o. m. gezegd is, dat als tal van kerken er tegen zijn, ook ik er tegen zou wezen, wijl door mij steeds geijverd is voor eene eigene Inrichting der Kerken, ter opleiding voor den dienst des Woords, en, laat het dan zijn voor een klein deel, haar zelf in dien geest uit overtuiging bewerkte; alsmede, dat het bij mij vaststaat dat de voorstanders van 't voorstel Bavinck in 1899 op de Synode te Groningen de meerderheid hadden, doch dat ook toen door mij, in overleg met Dr. Bavinck, het voorstel, ook door Zeeland ter synode gebracht, teruggenomen en een geheel ander voorstel aangenomen werd.

Alleen, omdat men in deze zaak noch van de eene noch van de andere zijde door meerderheid van stemmen dringen en dwingen mag.

Vóór de stemming op de Classis heb ik mij dus onomwonden verklaard. Dat zij mij desalniettemin afvaardigde, was hare zaak.

Trouwens, bij andere gelegenheden hebben anderen en ik, ook Dr. Wagenaar, het openlijk uitgesproken, dat wij niet met een mandaat imperatief naar de vergaderingen gaan.

In 1899 was Dr. Wagenaar tegen 't voorstel Bavinck, dat de prov. Synode aannam, en toch werd ZEerw. afgevaardigd naar de Gen. Synode. En thans stemden twee afgevaardigden van de classis Zierikzee tegen 't voorstel, dat van harentwege inzake de opleiding ter provincie kwam. Deze broeders hebben ook naar hunne mededeelingen, niet gezegd, dat zij tegen zouden stemmen, maar wèl en alleen, dat zij voor de geamendeerde voorstellen waren geweest. Niemand heeft deze broeders daarom lastig gevallen. Mij wèl; want, weet ge, dat, wat ik deed was *niet*; maar wat *zij* deden *wel* naar den zin.

Hoe dit zij, ik getroost mij dat: omdat ik weet gehandeld te hebben, zooals ik altijd en overal gezegd heb te zullen doen, en ook geloof, met het oog op hetgeen in '92 overeengekomen is, voor God en de kerken te moeten doen.

Komt gij na deze inlichtingen terug op de beschuldiging van ontrouw, 't zal mij hoogst aangenaam zijn. Zoo niet, dan zeg ik 't is hard, na al de besogne, die van meetaf tegen mijn advies en tegen mijn wil was, *omdat* te Groningen anders was besloten, en omdat ik het ook liefst hield, zooals het overeengekomen is.

Ten slotte zeg ik, er is er gelukkig Een die alles weet.

A. LITTOOY.

Middelburg, 16 Juni 1902.

Siechts noode gaan wij verder op deze zaak in. De *Herant* heeft met opzet al wat personen raakte in de discussie over het Concept-contract gemeden. Alleen mocht er niet gezwegen worden, toen naar onze overtuiging een breken van het gegeven woord plaats vond.

Ds. Littooy verklaart thans deze afspraak niet geweten te hebben. Wij hebben bij deze verklaring ons neer te leggen. Hoe vreemd het ook moge zijn, dat een vrij langdurige discussie, die plaats vond bij de eindstemming over het Concept-contract en waaraan, naar men ons mededeelt, vooral Ds. Bos en Prof. Rutgers deelnamen, over de vraag, hoever men zich door de onderteekening aan het compromis bond, geheel aan de aandacht van een der aanwezigen zou ontsnapt zijn, toch denken wij er geen oogenblik aan, deze pertinente verklaring van Ds. Littooy in twijfel te trekken. De klacht over schending van het gegeven woord is daarmede vanzelf vervallen. Alleen blijft het onverklaarbaar, dat Ds. Littooy, toen de *Herant* maanden geleden deze afspraak meêdeelde, niet terstond zijn tegenspraak heeft laten hooren.

Ook afgedacht echter van deze opzettelijke afspraak, spreekt het wel vanzelf, dat broeders, die gezamelijk een voorstel indienen bij de kerken, door trouw jegens elkander geroepen zijn het voorstel zoo lang mogelijk te verdedigen. Wanneer men later tot inzicht komt, zooals Ds. Westerhuis, dat het Concept door te ernstige bezwaren gedrukt wordt om door de kerken onveranderd te kunnen worden aangenomen, of, zooals Prof. Bavinck een oogenblik vreesde, het gevaar bestond, dat de Theologische faculteit onder de macht van den Staat zou komen, dan kan dit motief iemand dwingen om zijn handteekening terug te nemen. Maar ook dan ware het o. i. juister geweest, wanneer men eerst zijn medeonderteekenaren hiervan mondeling of schriftelijk kennis had gegeven, voordat men publiek een stap deed, die een zeer pijnlijken indruk maken moet.

Bij Ds. Littooy is dit echter niet zoo. Het Concept-contract acht hij wel aannemelijk en de vrees voor Staatsinmenging was thans voldoende afgesneden. Het motief lag dus alleen daarin, dat tal van kerken zich tegen het Concept-contract verklaard hebben en Ds. Littooy daarom van oordeel is, dat het met het oog op de rust der kerken niet aangenomen kan worden. Ds. Littooy vergeet echter, dat noch in Zeeland, noch in Noord-Brabant, noch in Groningen de meerderheid der Classes zich *tegen* het Concept-contract verklaard heeft, maar alleen ter wille van de ontstane oppositie de aanneming van het Concept-contract heeft ontraden. Indien Ds. Littooy, evenals op de Classis, zijn machtigen invloed bij de Zeeuwsche kerken op de Provinciale Synode ten gunste van het Concept had laten gelden, dan zou in Zeeland de uitkomst anders zijn geweest. Groningen's Provinciale Synode heeft getoond, hoe de bezwaarde broederen wel degelijk voor overtuiging vatbaar zijn. Eerst wanneer de Generale Synode samenkomt en daar de officieele rapporten worden ingediend door de afgevaardigden, is het oogenblik gekomen, om definitief te beslissen, of de aanneming van het Concept-contract mogelijk is. Zoo is in 1899 gehandeld. Hoewel men destijds wist, dat van de zijde der Vrije Universiteit het voorstel-Bavinck onaannemelijk was verklaard, heeft Ds. Littooy op de Zeeuwsche Synode dit voorstel toch gesteund en eerst op de Generale Synode de aanneming ontraden. Indien dit in 1899 geoorloofd was met een voorstel, dat door Ds. Littooy niet geteekend was, waarom mocht het dan in 1902 niet met een voorstel, waaronder Ds. Littooy zelf zijn naam had geplaatst?

Laat ons ten slotte hieraan de opmerking mogen toevoegen, dat de broederen, die het Concept-contract teekenden, nooit in den waan hebben verkeerd, dat het voorgestelde compromis voetstoots door alle kerken zou worden goedgekeurd. Het feit, dat Prof. Lindeboom evenals Ds. Klaarhamer weigerde het Concept te teekenen, deed vooruit verwachten, dat er ook in de kerken oppositie komen zou. Dat men desniettegenstaande het Concept-contract aan de kerken toezond, was, omdat men hoopte, dat door nadere toelichting en verdediging in de kerkelijke vergaderingen de bezwaren zouden weg te nemen zijn. Eerst wanneer dat onmogelijk bleek en een zeer belangrijke minderheid zich verzetten bleef, zou de poging tot pacificatie als mislukt worden beschouwd.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen en ingekomen bij ondergeteekende: Van N. N. te Arnhem, Rietgrachtstraat, *f* 2.50; door A. P. Verslays te Horst, van N. N. *f* 2.50; van W. A. Willemse te Oudega (Wijmbrits.) *f* 4.—.

Dringend verzoeken wij den vrienden van Christelijk onderwijs onze scholen te willen gedenken.

D. HULLEMAN,
Penningmeester.

Kootwijk, 18 Juni 1902.

Officieele Berichten

De op de part. Synode van Gelderland aangenomen amendementen zijn deze, dat uit de adviezen de artt. I, II en III in het concept contract zelf zijn overgeplaatst met de volgende clausule: zoo eventueel de tegenstand tegen het C.-C. bedenkelijke afmetingen mocht aannemen, die de Geref. Kerken met scheuring zou bedreigen, zoo wordt de Gen. Synode wijsheid van den Heere toegebeden om zulk een beslissing te nemen, als het meest strekt tot eere Gods en den welstand der kerken. (14—6 stemmen).

Van de Overijzelsche Synode:

De prov. Syn. van Overijssel, vergad. 11 Juni te Zwolle, gezien het Advies inzake de opleiding door de XXV br. den kerken aangeboden,

Overwegende, dat het Advies

a. slechts eenheid van opleiding in de praktijk aanbiedt zonder eenheid in beginselen;

b. van de verkeerde stelling uitgaat, dat de kerken en de vereen. van H. O. twee gelijke grootheden zijn;

c. te kort doet aan het recht en de vrijheid der kerken;

d. de proff. in de Theol. bindt aan en de Gen. Syn. tot rechter stelt over een grondslag, die een ander is dan de grondslag der kerken, en alzoo een onnoodige en ongeoorloofde verantwoordelijkheid op de kerken legt;

e. hoogst onvolledig is;

f. zonder eenige vastigheid is voor de toekomst, en alzoo de onrust der kerken niet wegneemt;

Overwegende voorts, dat de kwestie van het mogelijk verkrijgen van „rijkssubsidie" en den „effectus civilis" van te gewichtigen en teederen aard is, dan dat de eenheid van opleiding zou mogen beslist worden, alvorens genoemde kwestie geheel haar beslag gekregen heeft, *stelt voor*, schoon eenheid van opleiding wenschelijk achtende, *dit concept ter zijde te leggen*, als haar overtuiging uitsprekende, dat alleen zulke eene eenheid van opleiding aannemelijk is, waarbij de vrijheid en het recht der kerken en hare eigen opleiding onverzwakt worden gehandhaaft, hierbij verwijzende naar de laatste alinea van de verklaringen der Proff. van de Theol. School, *Bavuin* 22 Maart 1901,

en acht het noodig, dat, ook in geval met de vereeniging van H. O. een contract gesloten wordt, waarbij de kerkelijke hoogheid gehandhaafd blijft, niet tot de uitvoering worde overgegaan, alvorens de nieuwe regeling inzake het Hooger Onderwijs door de Overheid beslist is.

SCHOOL EN FACULTEIT.

Inzake de vereeniging van Theol. School en, Theol. Faculteit sprak de Part. Synode van Geref. Kerken in de Provincie Utrecht zich in hare vergadering van 11 Juni volgenderwijze uit:

De Provinciale Synode van Utrecht, zich bepalende tot beoordeeling van het Concept-Contract als zoodanig, spreekt hare hartelijke begeerte uit, dat de Gen. Syn. vrijheid vinde om overeenkomstig dit C. C. te handelen, althans zoo dit met een goede meerderheid kan geschieden.

Zij geeft der Synode echter in overweging:

a. dat art. 3 zóó worde verstaan, en dienovereenkomstig worde geformuleerd, dat de bevoegdheid van Directeuren der Vereeniging bij het nemen van het initiatief tot de benoeming van een Hoogleeraar, even ver strekke als die van Curatoren der Kerken;

b. dat de tweede alinea van art. 10 aldus worde gelezen: „Jonge lieden die geen getuigenis als bedoeld in al. 1 kunnen overleggen, kunnen ter beslissing van de Hoogleeraren, als auditoris of hospitanten worden toegelaten."

en *c.* de additioneele bepalingen sub I en II op te nemen in het contract.

Dit voorstel wordt met algemeene stemmen op één na aangenomen.

De Provinciale Synode van Groningen bracht in het Concept contract de volgende wijzigingen aan:

In den considerans werd ingevoegd alinea 2, na „bedingen inhoudt" de woorden: „die wederzijds door de Kerken en door de Vereeniging voor H. O. worden aanvaard;" wat volgt, n.l. „welke de Kerken ten aanzien" enz. vervalt.

De artikelen I en II van de adviezen worden in het contract opgenomen als art. 1 en 2.

Artikel 1 en, 2 nu art. 3 en 4 onveranderd aangenomen.

Art. 5 (contr. 3). Alinea 2, ac ter „Ingeval geen bezwaar bestaat" wordt ingevoegd „of het ingebrachte bezwaar door de Generale Synode ongegrond verklaard wordt" dan enz.

Alinea 3 vervalt; daarvoor komt in de plaats: „De andere maal zenden de Directeuren voor H. O. een voordracht in bij de Curatoren der Kerken, voor ieder te benoemen Hoogleeraar een dubbeltal; indien bij deze Curatoren bezwaar bestaat hieruit eene benoeming te doen, dan geven zij bij gemotiveerd schrijven binnen 2 maanden van dit bezwaar kennis aan de Directeuren van de Vereeniging voor H. O., en indien dit bezwaar niet bij minnelijke schikking uit den weg genomen is, volgt geene benoeming, terwijl de eerstvolgende Generale Synode over het bezwaar beslist.

Wordt het ingebrachte bezwaar door de Synode ongegrond verklaard, dan gaan de Curatoren tot de benoeming uit de voordracht over, en laten de Directeuren daarop hunne benoeming volgen; wordt het ingebrachte bezwaar door de Synode gegrond verklaard, dan zullen de Directeuren eene andere voordracht moeten indienen. Geschiedt zulks in een geheel Synodejaar niet, dan hebben de Curatoren der kerken het recht eene benoeming te doen, waarbij de weg gevolgd wordt, aangegeven in het eerste gedeelte van dit artikel. Wanneer geen bezwaar tegen de voordracht bestaat, doen de Curatoren daaruit eene benoeming, waarop de Directeuren hunne benoeming volgen laten."

Art. 6 (contract 4). alles wat achter formulier op regel 3 volgt vervalt.

Art. 7 (contract 5). Aan alinea 1 wordt toegevoegd: terwijl van de college- en examengelden de kerken 3/5 en de vereeniging 2/5 ontvangen.

Art. 8 (contr. 6) achter curatoren invoegen: benoemd door de Generale Synode.

Art. 14. (Adviezen V). Ten aanzien van de plaats van vestiging zal door de Generale Synode in overleg met de Vereeniging voor H. O. worden beslist. Vast staat, dat noch Amsterdam noch Kampen zal worden gekozen.

Art. 15. (Nieuw). De Vereeniging voor H. O. verbindt zich bij eventueele weigeving op H. O. nu of later, altijd de onafhankelijkheid van de Vr. U. zoo te zullen blijven handhaven, dat nooit van den Staat voorrechten of finantieele voordeelen zullen worden aanvaard, waardoor de opleidingschool der kerken tot dienaren des Woords op eenige wijze direct of indirect, finantieel of administratief van de Overheid afhankelijk zou worden.

Art. 16, (Adviezen VII). Met uitlating van „eventueel" op regel drie.

Art. 17. (Contract 12). Het contract van de kerken enz. wordt aangegaan voor onbepaalden tijd, met dien verstande, dat het van weerszijden opzegbaar is.

Kort verslag van de Part. Synode van Noord-Brabant en Limburg, gehouden te Breda 11 en 12 Juni 1902.

Het concept-Zendingsorde werd zonder wijziging aangenomen.

Betreffende het Concept-Contract voor de samenvoeging van Theol. School en Theol. Fac. der Vrije Universiteit werd na breede discussie besloten het voorstel der Classe 's Bosch te aanvaarden, aldus luidende:

„De Part. Syn. van N. Brab. en Limburg, overwegende, dat blijkens de geschiedenis der laatste weken en maanden de Kerken nog niet rijp zijn voor eene samenvoeging van Theol. School en Theol. Faculteit der Vrije Universiteit, stelt aan de Generale Synode voor, het bekende Concept-contract met de adviezen van de 25 Broeders niet in behandeling te nemen, en te handhaven de besluiten inzake de Theol. School van de Gen. Synode van 1899."

Eene minderheid in de Synode verzocht doorzending naar de Gen. Syn. van haar voorstel van dezen inhoud:

„De Part. Syn., het advies der 25 Broederen den Kerken toegezonden, verworpen hebbende, acht wèl de eenheid van opleiding gewenscht, doch zóó, dat het recht en de vrijheid der Kerken en der opleiding onverzwakt worden gehandhaafd. Mocht de eenheid van opleiding kunnen tot stand komen in een weg, waarbij het recht en de vrijheid der Kerken en der opleiding onverzwakt worden gehandhaafd, dan toch neme de Gen. Syn. geene beslissing vóór de te wachten wijziging van de Wet op het Hooger Onderwijs is tot stand gekomen."

Tevens wenschten Depp. van een der Classes doorzending van hun voorstel, luidende aldus:

„De Part. Syn. van N. Brabant en Limburg oordeelende: 1. dat eenheid van opleiding gewenscht is voor den bloei der Kerken, 2. dat die eenheid van opleiding niet mag geëischt worden ten koste van eene der bestaande inrichtingen en derhalve moet worden gevonden in een overeenkomst van beide inrichtingen volgens contract, geeft der Gener. Synode in overweging, het aangeboden Concept-contract v. Andel c. s. te aanvaarden, behoudens zulke redactie-wijzigingen en bijvoegingen, als ter wederzijdsche zekerheid noodzakelijk geacht worden, opdat ook uit de letter van het contract duidelijk zij, dat er wel is een saamvoeging van beide inrichtingen, maar niet eene opheffing van eene van beide."

Buitenland.

Duitschland. Het oordeel van Prof. von Orelli over den vrede in Z.-Afrika.

Prof. von Orelli schrijft in zijn *Kirchenfreund* het volgende over den Zuid-Afrikaanschen oorlog:

„Deze oorlog heeft door zijn verloop het Christelijk geloof menigmaal op de proef gesteld. Waarom heeft God, wanneer Hij trouw en rechtvaardig is, zoovelen van Zijn oprechte kinderen aan den ondergang prijs gegeven, zooveler kinderlijk geloovig gebed niet verhoord, en toch door zoo menige verrassende wending getoond, hoe gemakkelijk het Hem was, ook aan de kleinste schare de overwinning in weerwil van de overmacht te verleenen?"

„Tot de zwaarste beproevingen van deze soort behoort de gesloten vrede. Men heeft zeker dikwijls om vrede gebeden, en er is zeker niemand, die niet ruimer adem, wanneer hij eraan denkt, dat het bloedvergieten opgehouden is; dat de barbaarsche manier van gevangen houding, waardoor zoovele wakkere mannen in ongezonde landstreken zonder bezigheid, ver van hunne familie, sedert jaren versmachten, een einde genomen heeft; of dat de beruchte vrouwenkampen opgeheven werden, in welke de ongelukkigen hunne kinderen moesten zien sterven zonder ze te kunnen helpen. Beter in de bitterste armoede, op eigen grond en bodem, te leven en te derven, dan zulk een lot langer te moeten dragen, dat de wreedheid van een hoogst beschaafd volk uitgedacht heeft, om een arm broedervolk, dat zijn heersch- en hebzucht in den weg stond, gedwee te maken.

Maar men bedriege zich niet in de beteekenis van al deze dingen. Deze vrede is een overwinning van het brutale geweld over het goede recht, hij is een triomph der oneerlijke wereldpolitiek over het vertrouwen op God en de Godsvrucht. Hij is een krachtige opwekking om den Mammon gewetenloos te dienen, een aansporing tot naakt ongeloof of tot veinzerij en huichelarij, onder den schijn van de Christelijke religie en het Godsrijk te willen bevorderen. Daarom is te vreezen, dat deze afloop van het treurspel, gelijk dit voor de geheele wereld openbaar geworden is, een demoraliseerenden invloed op de Christenvolken hebben zal. Men heeft de overheden, dank zij de onwaardige houding, die zij voor het grootste gedeelte aannamen, leeren minachten; men heeft gezien, hoever men er mede komt, wanneer men zijn geweten verkracht, en men zich alleen door zelfzucht laat leiden. Men spot met den Bijbel en het gebed, omdat zij hen, die zich daarop verlieten, niet geholpen hebben, terwijl zij voor hun tegenpartij zulk een geschikt masker geweest zijn, om aan hun rooverij een vromen schijn te geven. De proef is voor hen, die aan een rechtvaardig en liefderijk bestuur van God, zoowel in de kleinste als in de grootste zaken, gelooven, niet gemakkelijk te doorstaan. „God heeft gezegd, dat Hij in duisternis wonen wilde". Deze spreuk van den wijzen Salomo, heeft nog voor ons Christenen kracht, maar daarom zullen wij den geloofsmoed niet verliezen. Er staat geschreven (Openb. 22: 11): „Die onrecht doet, dat hij nog onrecht doe, en die vuil is, dat hij nog vuil worde, en die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd worde en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde."

Het volk, dat in zijn strijd en lijden zulk een groote geloofskracht getoond heeft, zal dit nog verder toonen. Dit is een macht, die het ook zonder wapenen kan uitoefenen, en de knevelarijen zijner tegenstanders, waaraan het in de toekomst nog meer zal blootstaan, zullen het evenmin kunnen vernietigen, als hunne kogels daartoe in staat waren. De God echter, die zich in duisternis verbergt, is dezelfde, die de zon aan de hemeltent gesteld heeft. Hij zal den gedrukten en verbrokenen Zijn licht weder doen schijnen. Hij kan ze nog tot eere brengen, wanneer de mannen die al deze ellende veroorzaakten, met de schande, die hun toekomt, overdekt zijn."

Dit is voorzeker een behartigenswaardig woord! O! als de machtigen dezer aarde, die lijdelijk toezagen dat het recht in Zuid-Afrika vertrapt werd, eens zagen welk een zedelijke schade zij hebben aangericht!

Gemengd nieuws.

Voor eenigen tijd werd in Pruissen de moderne Predikant Weingart om zijne negatieve gevoelens geschorst en ten slotte afgezet. Men trachtte hem daarna een predikantsplaats te bezorgen in het Groot-Hertogdom Saxen-Weimar, van ouds een bolwerk van het kerkelijk liberalisme. Doch de minister van eeredienst van het Groot-Hertogdom weigerde om het beroep van Weingart goed te keuren. Bij gelegenheid van een interpellatie op den landdag over deze zaak gaf de minister van eeredienst te kennen, dat hij meende dat de zaak van Weingart moest blijven rusten. Een 180 Predikanten uit Weimar namen het daarna voor Weingart op, met het gevolg dat de Groot-Hertog, die de eindbeslissing in zijn hand heeft, te kennen gaf, dat Weingart geen Predikant in de landskerk worden mocht.

Een hulpprediker in de Anglicaansche kerk te Londen, de heer Robert A. Eden, heeft in een ingezonden stuk in de *Church Times*, het orgaan der Engelsche ritualisten, te kennen gegeven, dat velen van de geestelijkheid der Engelsche Staatskerk er sterk op tegen hebben om te verklaren, dat in den eed dien de koning van Engeland bij zijn kroning te doen heeft, hij op zich neemt om „de Protestantsche Gereformeerde religie, gelijk die bij de wet is ingesteld," te handhaven. Hij legt er den nadruk op, dat de Anglicaansche geestelijken niet verplicht zijn, om aan de gemeente bekend te maken, dat de koning op zich genomen heeft om den protestantschen Gereformeerden godsdienst te handhaven. En dat schrijft een predikant, die als prediker van den protestantschen Gereformeerden godsdienst, door den Staat ingesteld, betaald wordt!

Ceremoniën bij de kroning van Engelands koning. Bij de kroning van den koning van Engeland zullen de volgende ceremoniële handelingen plaats hebben: De koning wordt gezalfd op het hoofd en de borst en de handen, waarbij een speciale lepel gebruikt wordt. De deken giet de olie op den lepel en de aartsbisschop zalft den koning eerst op den kruin van het hoofd; zeggende: »Uw hoofd zij gezalfd met heilige olie, gelijk koningen, priesters en profeten werden gezalfd." Dan op den borst, zeggende: »Uw borst zij gezalfd met heilige olie," en eindelijk op de palmen der beide handen: »Uwe handen zijn gezalfd met heilige olie; gelijk Salomo door Zadok den priester en Nathan den profeet tot koning gezalfd werd, zoo weest gij gezalfd, gezegend en gewijd tot koning over dit volk, hetwelk de Heere uw God u gegeven heeft om te regeeren en te besturen. In den Naam des Vaders enz.' Vier zwaarden worden daarna hem aangeboden, waarvan twee die van genade, een van de gerechtigheid en een van den Staat is. De koning ontvangt dan twee gouden sporen, den koninklijken scepter met het kruis, een ivoren staf met de duif en ook een gouden ring met juweelen. Hij wordt dan bekleed met den rijksmantel van goudlaken, »het gewaad der gerechtigheid", waarbij the Lord Great Chamberlain de gespen vastmaakt. De gouden rijksappel wordt daarna op zijn rechterhand geplaatst. Vervolgens wordt een prachtige, gouden met juweelen bezette kroon hem op het hoofd gezet. Na hem wordt de koningin gezalfd en gekroond. Ten slotte knielen de koning en de koningin voor het altaar neder, en ontvangen de heilige communie, waarbij de koning een altaarkleed en een staaf goud van een pond gewicht, de koningin een dergelijk kleed en een staaf van een mark gewicht schenkt. Het einde der ceremonie is dat de koning door alle tegenwoordigen gehuldigd wordt.

Het ware te wenschen, dat de twee zwaarden van de genade of barmhartigheid en het zwaard der gerechtigheid tot de consciëntie van den koning van Engeland spraken.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

GRIEKSCH.

IV.

De jonkman naderde met tamelijk onvasten tred de toonbank en sprak:

„Geef me een borreltje."

Er werd namelijk bij den kruidenier ook sterke drank verkocht.

Heinrich ging naar de tapkast en de ander vervolgde huiverend:

„Dat zal me goed doen. Mijn keel is dorstig, en 't is zoo koud als in geen jaren."

Nu, dat de man het koud had, was te begrijpen. Hij zag er zeer sjofel uit, zijn kleeren waren blijkbaar niet voor winterdracht gemaakt en voorts hier en daar gescheurd. Daarbij kan een dronkaard veel minder tegen kou en hitte dan een nuchter mensch. Heel het voorkomen van den jongen man bewees echter nog, dat hij beter dagen had gekend, maar ook, dat hij zijn leven verliederlijkte. De zonde zet ten slotte op den mensch een stempel, zoo niet op zijn gezicht, dan op zijn wezen en doen; de genade ook.

Met bevende hand nam de bezoeker het glaasje aan, en leegde het in een teug.

Heinrich zag hem vragend aan. De ander begreep dit en zei:

„Ja vriend, geld heb ik niet op 't oogenblik. Ik ben platzak. Je moogt het voor mij betalen als je wilt, of anders, schrijf het maar op, je weet wel, mijn vader is er goed voor."

Dit laatste was zoo. Heinrich had het al vaak van zijn meester gehoord, en zou zich anders wel gewacht hebben, den „verbummelten" jongen mensch te tappen.

De bezoeker leunde met zijn ellebogen op de toonbank, terwijl Heinrich het winkelboek van de plank nam, en beproefde te schrijven. Maar dat ging niet gemakkelijk. Hij deed het niet veel; zijn handen waren wat vereeld en bovenal door de koude gezwollen; rechte „winterhanden."

De ander grinnikte, terwijl hij den jongen zoo zag tobben, en zei:

„'t Schrijven gaat je niet best af, vriendje, maar wat heb je ook geleerd?"

Heinrich keek den drinker nu juist niet vriendelijk aan. Deze ging voort:

„Nu ja, ik mag het je wel zeggen. Toen ik zoo oud was, zat ik niet tusschen krenten en